

Remiss

Nummer: 99.25

2026-02-23

Finansdepartementet

103 33 Stockholm

Remissvar gällande Anpassningar till AI-förordningen – Säker användning, effektiv kontroll och stöd för innovation, SOU 2025:101

Inledning

Saco tackar för möjligheten att lämna synpunkter på Utredningen om anpassningar till AI-förordningen, SOU 2025:101. Då utredningen är omfattande och delvis täcker områden som går utanför Sacos verksamhetsområde kommer Saco att svara på de områden som är mest angelägna ur ett arbetstagarperspektiv.

Det betyder att Saco inte lämnar något ställningstagande vad gäller övriga förslag.

Saco kommenterar också de ändringar i AI-förordningen som föreslås i EU-kommissionens så kallade digitala omnibusförslag från november 2025. Förslaget skulle, om det antas, påverka registreringen av högrisksystem, behandlingen av persondata, och AI-kunnighet som är centrala områden ur konkurrenskrafts-, integritets- och inflytandeperspektiv. Inspel som Saco gjort till Regeringskansliet tillsammans med LO och TCO angående digital omnibus bifogas.

Inledningsvis vill Saco också påpeka att vi inte har beretts möjlighet delta i någon referens- eller expertgrupp under utredningens gång. Den svenska arbetsmarknadsmodellen bygger på en kontinuerlig dialog mellan arbetsmarknadens parter och politiken. Den expertkunskap som arbetsmarknadens parter har skulle ha gagnat utredningen i arbetet med att föreslå en rättssäker och effektiv anpassning av svensk lag till AI-förordningen.

Utredningens förslag i korthet

Utredningen föreslår att de svenska bestämmelser som behöver komplettera AI-förordningen huvudsakligen ska samlas i en ny lag och en ny förordning.

Utredningen föreslår ett system för marknadsövervakning, marknadskontroll,

styrning och kontroll av efterlevnad som består av elva marknadskontrollmyndigheter och två anmälade myndigheter. Vidare föreslår utredningen att Post- och telestyrelsen ska få ett huvudsakligt ansvar för marknadskontroll enligt AI-förordningen.

Utredningen föreslår vidare bestämmelser om sanktioner och ingripanden samt bestämmelser om vissa innovationsfrämjande åtgärder, bland annat om regulatoriska sandlådor för AI. Post- och telestyrelsen föreslås inrätta en sådan regulatorisk sandlåda.

Utredningen gör även bedömningen att det behövs kompletterande bestämmelser om sekretess, tystnadsplikt, uppgiftsskyldighet och sekretessbrytande bestämmelser.

Sacos synpunkter

"Till högrisksystem räknas anställning, arbetsledning och tillgång till egenföretagande (punkt 4 i bilaga III AI-förordningen)"

AI-förordningen är en produktsäkerhetsförordning. Men användningen av AI-system bör betraktas i ett vidare perspektiv än en produktsäkerhetsförordning då följdverkningarna av AI i arbetslivet och i samhället kommer att påverka såväl enskilda individer som vårt sätt att organisera arbete och hur vi kan åberopa våra rättigheter som arbetstagare och som medborgare.

Då anställningsförhållanden är ett område som i AI-förordningen särskilt pekas ut som triggnande hög risk anser Saco att det är en brist att arbetsmarknadsperspektivet saknas i utredningen.

Marknadskontroll för högrisk-AI

Förslag 6.4.4 Ansvar för punkten 3 i bilaga III

"PTS bör ges ett uppdrag som marknadskontrollmyndighet med huvudsakligt ansvar för AI-förordningen. Det innebär att PTS bör ansvara för marknadskontrollen inom samtliga områden som omfattas av förordningen, om det inte finns starkt vägande skäl att tilldela ansvaret för ett visst område till en annan myndighet."

Saco förstår tanken med att utse **en** myndighet till ansvarig marknadskontrollmyndighet. Samtidigt reserverar sig utredaren genom att tillägga: "om det inte finns starkt vägande skäl att tilldela ansvaret för ett visst område till en annan myndighet."

Utredningen konstaterar också att "nackdelen med att välja PTS (Post-och Telestyrelsen) är att myndigheten i dagsläget främst är en sektorsmyndighet inom post och elektronisk kommunikation och saknar djupare erfarenhet av vissa tjänste- och rättighetsbaserade områden (se avsnitt 6.4.4)."

Saco instämmer i den bedömningen. Att rättighetsperspektivet endast behandlas översiktligt i utredningen trots att säkerställandet av rättigheter är en viktig del av AI-förordningen är en brist som också Saco-förbunden Sveriges Skolledare och Akavia påpekar i sina bifogade remissvar.

Den som tillhandahåller AI-system som bedöms utgöra en hög risk, ska enligt AI-förordningen (se *Artificial Intelligence Act Regulation (EU) 2024/1689* artiklarna 26 och 27) bland annat inrätta riskhanteringssystem som identifierar rimligen förutsägbara risker, säkerställa att användning av AI-systemen kan ske enligt bruksanvisning, tillse att det finns mänsklig övervakning med rätt kompetens (jämför med artikel 4), informera arbetstagare om AI på arbetsplatsen om de blir föremål för AI med hög risk, spara loggar i sex månader, informera dem som blir föremål för automatiskt beslutsfattande om detta, göra en konsekvensbedömning av grundläggande rättigheter och rapportera till den utsedda myndigheten.

Ovan citerade krav som AI-förordningen ställer på leverantörer och tillhandahållare av högrisk-AI förutsätter att marknadskontrollmyndigheter besitter både djup branschkunskap och omfattande teknisk kompetens, vilket Sacos medlemsförbund Naturvetarna påpekat i ett inspel till utredningen.

Marknadskontrollmyndigheten för högrisk-AI bör ha kompetens om regler inom arbetsrätt, arbetstid, diskrimineringsrätt och en rad andra områden som påverkar arbetsmarknaden då det finns risk att högrisk-AI påverkar karriärsutsikter, försörjning och rättigheter för arbetstagare, reproducering av historiska mönster av diskriminering vid rekryteringsförfarande, utvärdering, befordran eller på andra sätt inom ramen för anställningsförhållandet samt öppnar för risker vad gäller övervakning av arbetstagares prestation, beteende i förhållande till deras rättigheter till personlig integritet. (Skäl 54 i AI-förordningen).

Att PTS inte har de kunskaperna innebär en risk för att myndigheten inte ser vad som kan utlösa möjliga risker inom området och förstärker den målkonflikt som kan uppstå mellan AI-förordningens ambition att främja innovation och de rättigheter och skyddsreglering som finns inom arbetsmarknadsområdet. Det finns också en risk för att PTS får svårt att utföra sitt uppdrag eftersom det saknas vana vid att utöva myndighetsuppdrag inom ett område som präglas av avtalsfrihet och arbetsmarknadsparternas autonomi.

Arbetsmiljöverket och IMY

Saco anser att Arbetsmiljöverket bör övervägas att få huvudansvar för marknadskontroll över i alla fall de system som inkluderas i bilaga III punkt 4. Arbetsmiljöverket utövar idag marknadskontroll för produktregler med krav på personlig skyddsutrustning, maskiner, tryckbärande anordningar, utrustning för explosiv atmosfär (ATEX), produkter som omfattas av svenska produktregler och förbud att på marknaden släppa vissa ledande skärverktyg.

Användning av AI-system med hög risk i arbetslivet kan likställas med annan maskinanvändning på arbetsmarknaden och Saco anser därför att Arbetsmiljöverket ska vara huvudsaklig marknadskontrollmyndighet för sektorn. IMY hade också kunnat vara en lämplig marknadskontrollmyndighet då integritets-och dataskyddsfrågorna är centrala i de högrisksystem som AI-förordningen täcker på arbetsmarknadsområdet. Saco anser att det bästa alternativet hade varit om Arbetsmiljöverket och IMY hade fått ett gemensamt ansvar att utöva marknadskontroll över området arbetsmarknad, uppdelat med hänsyn till vilka risker som AI-förordningen pekar ut. Risker som rör den personliga integriteten bör innebära att uppdraget tilldelas IMY, medan risker som tar sikte på andra aspekter av arbetslivet bör innebära ett uppdrag som tilldelas Arbetsmiljöverket. Ett sådant gemensamt ansvar stämmer väl överens med tudelningen som framgår av förslaget till ny lag om plattformsarbete, se SOU 2026:3 och kapitel 7 i lagförslaget. Eftersom plattformsdirektivet innehåller regler om algoritmisk arbetsledning, som kan innebära arbetsledning genom AI-system, är det, enligt Saco, av vikt att den svenska regleringen sammantaget är harmoniserad.

Andra expertmyndigheter som exempelvis Skolinspektionen, som redan har tillsynsuppdrag över skolväsendet saknas i den uppräkningslista av myndigheter som förmodas bli inblandade i den svenska tillämpningen av AI-förordningen. Det vittnar enligt Saco om ett alltför avgränsat sätt att se på AI-teknik som inte överensstämmer med hur tekniken kommer att påverka samhället.

Parternas inflytande

Då den fulla påverkan av AI på arbetsplatser och anställningsförhållanden inte går att bedöma på förhand skulle Saco också vilja se att utredningen tydliggjorde att det är av stor betydelse för utvecklingen att det sker kontinuerliga avstämningar och samråd med arbetsmarknadens parter vad gäller regelverkets utformning och tillämpning och hur de respektive myndigheterna i sin tur hanterar sina uppdrag. Det vore välkommet om det förtydligas att myndigheterna också ska ha i uppdrag att etablera sådana strukturer.

Innan högrisk-AI ska börja användas på en arbetsplats ska arbetsgivaren på eget initiativ initiera förhandlingar med arbetstagarparten, om användningen innebär en sådan förändring som aktualiserar den primära förhandlingsskyldigheten.

Detta gäller om arbetsplatsen omfattas av kollektivavtal och om det aktuella AI-systemet medför en förändring av verksamheten eller av arbets- eller anställningsförhållandena för arbetstagare i organisationen.

Det bör klargöras när svenska regler anpassas efter AI-förordningen.

AI-kunnighet

Definition 56 i AI-förordningen lyder:

"AI-kunnighet: kompetens, kunskap och förståelse som gör det möjligt för leverantörer, tillhandahållare och berörda personer att, med hänsyn till deras respektive rättigheter och skyldigheter i samband med denna förordning, införa AI-system på ett välgrundat sätt samt bli medvetna om möjligheterna och riskerna med AI, och den potentiella skada den kan vålla."

Utredningen nämner det stora behovet av ökad AI-kompetens hos de myndigheter som ska utöva marknadskontrollen av AI (se kapitel 6). Det kommer krävas ordentliga satsningar för att ge myndigheterna tillgång till AI-kunskap i den utsträckning som krävs för att säkra en rättssäker tillämpning av AI-förordningen. På en marknad där tillgången till kunskap inom AI är begränsad samtidigt som efterfrågan på sagda kompetens, teknisk utveckling och automatisering är stor finns det en risk att myndigheterna misslyckas med att bygga den kompetens som behövs och att marknadskontrollen blir lidande. I det perspektivet vill Saco understryka vikten av att använda expertmyndigheters kunskap inom olika områden för att inte viktiga perspektiv på teknikutvecklingen ska tappas bort.

Digital omnibus (COM/2025/837 final)

AI-förordningens regelverk kommer att påverkas av den digitala omnibus, regelförenklingsförslag, som EU-kommissionen presenterade i november 2025. De föreslagna ändringarna i GDPR (med bäring på AI-förordningen) och i AI-förordningen kommer väsentligt försvaga anställdas möjligheter att hävda sina rättigheter men också påverka konkurrensen negativt då kunnigheten inom AI försämrats om tillverkare och tillhandahållare inte längre blir skyldiga att se till att de som handhar systemen är AI-kunniga. Det är svårt att se varför just utvecklare och tillhandahållare av AI skulle undantas skyldigheten att se till att handhavaren har kunskap om AI. Det skulle inte accepteras i fråga om andra tekniska system exempelvis vid användning av avancerade maskiner eller fordon som traktorer, truckar, tryckpressar.

Bifogat Sacos remissvaret finns remissvar från Sacos medlemsförbund Akavia, Sveriges Skolledare och Naturvetarna. Dessutom bifogas det inspel som Saco, TCO och LO gjorde till Regeringskansliet med anledning av den digitala omnibussen 2025.

Lena Granqvist
Samhällspolitisk chef

Jenny Grensman
Utredare